Viite
E 125/2016 vp

Asia
ISON-BRITANNIAN EROPROSESSI EU:STA -TILANNEKATSAUS

Käsittelyvaihe

UK jätti eroilmoituksensa 29.3.2017 ja eroneuvotteluille SEU 50 artiklan mukaan varattu kahden vuoden määräaika käynnistyi. Eurooppa-neuvosto hyväksyi 29.4. suuntaviivat, joiden perusteella EU neuvottelee SEU 50 artiklan mukaisesta erosopimuksesta. Yleisten asioiden neuvosto antoi 22.5. yksityiskohtaisemmat neuvotteluohjeet unionin neuvottelijana toimivalle komissiolle.

Eroneuvottelut aloitettiin kesäkuussa UK:n ylimääräisten parlamenttivaalien jälkeen. Neuvottelujen edistymistä on tarkoitus arvioida lokakuun Eurooppa-neuvoston (19.10.–20.10) yhteydessä. Tämän tilannekatsauksen tarkoituksena on antaa yleiskuva neuvottelutilanteesta kolmen neuvottelukierroksen jälkeen. Tavoitteena on käydä ennen Eurooppa-neuvostoa vielä kaksi neuvottelukierrosta. Niiden jälkeen laaditaan yksityiskohtaisempi analyysi saavutetuista tuloksista.

Suomen kannat

Erosopimusta koskevat Suomen peruskannat ja Eurooppa-neuvoston suuntaviivojen yksityiskohtainen sisältö on esitetty muistioissa VNEUS 2017–00218 (EJ 7/2017 vp – E 125/2016 vp) ja VNEUS 2017–00232 (EJ 9/2017 vp – E 125/2016 vp). Neuvotteluohjeiden sisältö ja sitä koskevat Suomen kannat on puolestaan kuvattu muistioissa VNEUS 2017 – 00287 (EJ 10/2017 vp – E 125/2016 vp) ja VNEUS 2017–00330. Suomen kantoja päivitetään tarvittaessa ennen lokakuun Eurooppa-neuvostoa.

Neuvottelujen jaksotus

EU haluaa erosta järjestäytyneen ja hallitun. Tästä syystä Eurooppa-neuvosto päätti suuntaviivoissaan neuvottelujen jaksottamisesta kahteen vaiheeseen.

Ensimmäisessä vaiheessa EU neuvottelee vain SEU 50 artiklan mukaisen erosopimuksen keskeisistä asioista. Tärkeimmät näistä ovat kansalaisten

saavutetut oikeudet, rahoitusratkaisu sekä Irlannin ja Pohjois-Irlannin välinen raja.

Toisessa vaiheessa on Eurooppa-neuvoston suuntaviivojen mukaisesti kyse *”alustavista ja valmistelevista keskusteluista”*, joissa pyritään *”määrittelemään kokonaisvaltainen yhteisymmärrys myöhempiä suhteita sääntelevistä puitteista”.* Toiseen vaiheeseen siirtyminen ei siis välittömästi merkitse uutta suhdetta koskevien virallisten neuvottelujen avaamista.

Suuntaviivojen mukaan toiseen vaiheeseen voidaan siirtyä vasta, kun on *”edistytty riittävästi tyydyttävän sopimuksen aikaan saamiseksi hallitun eroamisen järjestelyistä”*. Erityisiä kriteerejä ei ole. Kyse on poliittisesta päätöksestä, jonka Eurooppa-neuvosto tekee (EU 27 kokoonpanossa) yksimielisesti.

Neuvottelutilanne

Kolmas neuvottelukierros käytiin elokuun lopussa. Neuvotteluissa ei ole toistaiseksi saavutettu merkittävää edistymistä. Suurimpana syynä on ollut se, että UK:lla ei ole ollut kantoja useimpiin erosopimuksen keskeisiin kysymyksiin. UK:n neuvottelutaktiikka on ensisijaisesti perustunut tulevan suhteen määrittelyyn ja EU:n näkemysten kyseenalaistamisen: mistään ei haluta sopia, jos tulevasta suhteesta ei voida puhua. Suurin osa UK:n julkaisemista positiopapereista on varsin yleisellä tasolla ja käsittelee lähinnä uutta suhdetta.

Ennen lokakuun Eurooppa-neuvostoa on tarkoitus käydä vielä kaksi neuvottelukierrosta (25.9. ja 9.10. alkavilla viikoilla). Neljännellä kierroksella käytäneen keskusteluja vain teknisistä asioista. Komission mukaan näyttää tällä hetkellä siltä, että se ei voi lokakuussa suositella Eurooppa-neuvostolle neuvottelujen toiseen vaiheeseen siirtymistä. Odotettavissa olisi vain pääneuvottelija Barnierin tilannekatsaus.

Kansalaisten saavutetuista oikeuksista on neuvoteltu yksityiskohtaisesti, mutta kannat ovat vielä osittain kaukana toistaan etenkin oikeuksien laajuuden, täytäntöönpanon ja henkilöllisen soveltamisalan osalta. Vaikein neuvottelukokonaisuus on rahoitusratkaisu. Sitä koskevat neuvottelut ovat tällä hetkellä umpikujassa. EU lähtee siitä, että UK:n on vastattava kaikista niistä taloudellisista sitoumuksista, jotka se on jäsenenä ollessaan tehnyt. EU haluaisi neuvotella yksityiskohtaisesta laskentametodista, mutta UK on kyseenalaistanut minkäänlaisten eropäivän jälkeisten vastuiden olemassa olon. Se haluaa keskustella asiasta myöhemmin yleisemmällä poliittisella tasolla osana tulevaa suhdetta koskevaa kokonaisratkaisua.

Myös erosopimuksen noudattamisen valvonnasta ja riitojenratkaisumekanismista odotetaan vaikeita neuvotteluja. Lisäksi erosopimuksessa on ratkaistava joukko muita työläitä kokonaisuuksia, kuten esimerkiksi Euratomin omistamien

ydinmateriaalien omistusoikeuden siirto (ml. vastuukysymykset) UK:lle ja eroamispäivänä vireillä olevien unionin lainsäädäntöön perustuvien menettelyjen loppuun saattaminen. Oikeudellisen tyhjiön välttämiseksi EU on julkistanut neuvotteluohjeita täsmentäviä positiopapereita vireillä olevista menettelyistä mm. seuraavien asiakokonaisuuksien osalta: markkinoilla olevat tavarat, tullit, julkiset hankinnat, tietosuoja, immateriaalioikeudet, oikeudellinen yhteistyö siviili-, kauppa- ja rikosoikeuden aloilla. Tavoitteena on oikeusvarmuuden turvaaminen eron tapahtuessa.

UK jää omasta tahdostaan sisämarkkinoiden ja tulliliiton ulkopuolelle. Eron jälkeen UK säätää itsenäisesti omat lakinsa, neuvottelee omat kauppasopimuksensa, rajoittaa EU:sta tulevaa maahanmuuttoa ja irtaantuu sekä EU-tuomioistuimen tuomiovallasta että maksuista EU:n budjettiin. UK:sta tulee kolmas maa. Komission arvion mukaan UK:n hallituksella on edelleen vaikeuksia tunnustaa tästä valinnasta väistämättä aiheutuvat seuraukset. Jos yhtäältä halutaan täydellinen EU-ero ja suvereniteetti, ei toisaalta voida säilyttää tilannetta useilla politiikkasektoreilla muuttumattomana.

EU-puolen näkemyksiä

EU on neuvotellut yhtenäisenä ja avoimesti. Erosopimusta koskevat yksityiskohtaiset ja kattavat yhteiset kannat on toistaiseksi saatu nopeasti aikaan yksimielisyyden vallitessa. Suuntaviivat, neuvotteluohjeet ja niitä täsmentävät EU:n positiopaperit ovat julkisesti saatavilla.

Erityisen tärkeänä EU:n keskuudessa pidetään yhtenäisyyden vaalimista. Eurooppa-neuvoston suuntaviivojen mukaisesti EU:lla on yksi neuvottelija, yksi neuvotteluraken ja yhdet kannat. Erillisneuvotteluja ei käydä jäsenvaltioiden toimesta eikä muilla foorumeilla.

EU:n piirissä on oltu tyytyväisiä komission toimintaan unionin neuvottelijana. EU pyrkii neuvottelemaan rakentavasti ja pitämään UK:n läheisenä kumppanina myös tulevaisuudessa. Neuvottelujen jaksotuksesta pidetään kuitenkin kiinni. Kiirettä ei pidetä hyvänä perusteluna huonoille kompromisseille. Kansalaisten asemaa ja rahoitusratkaisua ei haluta jättää neuvottelujen viime hetkien pelimerkeiksi. EU:n neuvottelutaktiikan tai kantojen muuttamista ei ole pidetty tarpeellisena.

Uutta suhdetta koskevien alustavien keskustelujen aloittaminen lokakuussa on EU:n itselleen huhtikuussa asettama tavoite. Yleinen näkemys EU:n piirissä on, että mahdollista siirtymistä neuvottelujen toiseen vaiheeseen voidaan yhtä hyvin arvioida joulukuun Eurooppa-neuvoston yhteydessä.

Erosopimuksessa on otettava huomioon puitteet, jotka sääntelevät eroavan valtion myöhempiä suhteita unioniin. Uutta suhdetta koskevat sopimukset voidaan kuitenkin tehdä ja ratifioida vasta, kun UK:sta on tullut kolmas maa. Näiden sopimusten neuvottelemisen arvioidaan vievän useita vuosia. Maaliskuussa 2019 todennäköisesti voimaan tulevan eron ja uuden suhteen väliin tarvittaisiin näin ollen yksityiskohtaiset siirtymäjärjestelyt.

UK:n linja on toistaiseksi ollut epäselvä. EU-puolella toivotaan konservatiivien lokakuun alussa pidettävän puoluekokouksen selkeyttävän näkemyksiä. Pääministeri May pitänee 21.9. neuvotteluja koskevan linjapuheen. Puhe keskittynee uuteen suhteeseen, mutta Maylta odotetaan myös linjausta siitä, minkälaisia siirtymäjärjestelyjä UK tavoittelee.

LIITTEET

Asiasanat	brexit, Eurooppa-neuvosto, Iso-Britannia
Hoitaa	**UM, VNK**
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PLM, SM, STM, TEM, TULLI, VM, VTV, YM